

กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

พรพรรณ ผิวผาย, กิตติกรณ นพอดทพันธุ์¹, กุสุมา เทพรักษ์²

สาขาศิลปศึกษา : ศิลปะการแสดงศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

email: kung.hanajung@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก 2) เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

ขั้นตอนการสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ผู้วิจัยออกแบบแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ตามรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้นของกาเย่ (Gagne) เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ซึ่งจะเป็นภูมิคุ้มกันส่วนสำคัญในการป้องกันและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาทางด้านจิตใจ โดยส่งผลกระทบต่อ การปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน เพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิต ซึ่ง เกิดจากการเห็นคุณค่าแห่งตน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตที่จะเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับเด็กในสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและเตรียมความพร้อมสำหรับการปรับตัวของผู้เรียนในอนาคต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง คือ เด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ปีพุทธศักราช 2560 อายุ 8-15 ปี จำนวน 10 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการทดลองหลังการเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน จากแบบทดสอบแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale แบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งมีช่วงคะแนนโดยทฤษฎี (Theoretical Range of Scores) มีเกณฑ์คะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับ "สูง"

2. ผลจากการทดลองกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก จากแบบวัดทางทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน มีค่าเฉลี่ยทางทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเท่ากับ 4.41 ซึ่งอยู่ในระดับ "สูง"

คำสำคัญ: กิจกรรมละครสร้างสรรค์, พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2 ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปะการละคร คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Creative Drama Activities for Self-Awareness and Life Skill Development of Homeless Children in International Dek Kor Sang Center of Foundation for the Better Life

PORNPAN PHIWPAI, KITTIKORN NOPUDOMEPHAN³, KUSUMA TEPHARAK⁴

Graduated Student of Arts Study Department: Master of Fine and Applied Arts Program in Performing Arts, Srinakharinwirot University
Email: kung.hanajung@gmail.com

Abstract

This research purposed to 1) build creative drama activities for self-awareness skill development of homeless children in International Dek Kor Sang Center of Foundation for the Better Life and 2) develop their self-awareness skill.

The process of building the creative drama activities, the author designed the activity in accordance with 8-learnings theory by Gagne in order to develop their self-awareness skill which will be the immunity to protect and relieve the violence of mental problems. The activities affect the adjustment of emotion, socialization, and learning of children and youth because these are the foundation for viewing their life and social and emotional abilities. They will be conscious of self-values. As Office of the Basic Education Commission has regulated the components of life skills that will increase the immunity of children in the changing society and prepare them for the future in 2008, the sample group was homeless children in International Dek Kor Sang Center of Foundation for the Better Life.

According to the research,

1. Regarding the creative drama activities for self-awareness development and Rubin's Self Esteem Scale, the self-values of children according to Theoretical Range of Scores are at the high level.

2. Regarding the creative drama activities for self-awareness skill development of homeless children in International Dek Kor Sang Center of Foundation for the Better Life, the mean of life skill in self-awareness is at 4.41 which is at the high level.

Keywords : Creative drama activities, Life skill Development in Self-Awareness.

3 Asst.Prof.Dr. Associate Dean for Management and Planning : Faculty of Fine Arts , Srinakharinwirot University

4 Dr. Faculty of Fine and Applied Arts, Suansunandha Rajabhat University

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเกิดความล่มสลายในหลาย ๆ ด้าน หนึ่งในนั้นคือ ปัญหาเด็กเร่ร่อน ที่เกิดจากปัญหาครอบครัวที่ไม่มีความพร้อมในด้านสถานะความเป็นอยู่ สถานะทางด้านการเงิน สถานะทางด้านการศึกษา และอีกหลากหลายปัจจัย ปัญหาเด็กเร่ร่อนจึงเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่มีผลกระทบต่อสังคม และเป็นปัจจัยที่ชี้ให้เห็นการพัฒนาสังคมของประเทศในปัจจุบัน เด็กเร่ร่อนจึงถือว่าเป็นปัญหาทางสังคมที่ควรได้รับการช่วยเหลือ เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และทักษะการใช้ชีวิต ในการจัดการองค์ความรู้เรื่องของการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเนื้อหาสาระและกิจกรรมควรมีสอดคล้องกัน โดยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะชีวิต ที่เป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

การสร้างกิจกรรมที่เสริมสร้างทักษะชีวิต มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้ ซึ่งลักษณะของกิจกรรมทางด้านละครถือเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่นักวิชาการ และแพทย์แนะนำให้นำมาปรับใช้ในการเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ละครสามารถสะท้อนเรื่องราวและเปิดเผยความจริงได้ง่าย ด้วยเพราะแนวคิดสองประการ ประการแรกผู้แสดงสามารถรู้จักตัวตนของตัวเองได้ดีมากขึ้นผ่านการแสดง และประการที่สอง มนุษย์จะรู้จักตัวเองมากขึ้นผ่านการสังเกตเรื่องราวของคนอื่น หรือเข้าใจตัวเองมากขึ้นเมื่อมีส่วนร่วมในการแสดงในบริบทอื่นของชีวิตจริง (วรรณรัตน์ รัตนวราจค์. 2557: 16) กิจกรรมละครสร้างสรรค์สำหรับเด็กเป็นกระบวนการละครนอกรูปแบบที่ต้องการพัฒนาให้เด็กแต่ละคนให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักตนเอง กล้าแสดงออก รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นและรับฟังผู้อื่น มีเหตุผลและพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้ง (พรรัตน์ ดำรุง. 2550: 80) และยังคงกล่าวได้อีกว่ากิจกรรมละครสร้างสรรค์นั้นเป็นกระบวนการ (Process) ที่มีขั้นตอนการทำกิจกรรมโดยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นศูนย์กลางนั้น มักจะเริ่มต้นจากสิ่งที่ผู้เรียนมีความรู้หรือคุ้นเคยอยู่แล้ว จากนั้นผู้นำจึงจะจัดประสบการณ์เชื่อมโยงจากสิ่งที่ผู้ร่วมกิจกรรมรู้จักอยู่แล้วไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ

ดังนั้น จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการของละครสร้างสรรค์มาออกแบบและสร้างเป็นแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิต โดยมุ่งเน้นพัฒนาทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนให้กับเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เพื่อพัฒนาให้เด็กเกิดการเรียนรู้และเข้าใจถึงการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ซึ่งผลจากการศึกษาและการทดลองในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะชีวิตด้านการตระหนักรู้ในตนให้กับเด็กต่อไปได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก
2. เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการทดลองการวิจัย แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก จากเอกสารต่างๆ และเก็บรวบรวมภาคสนามโดยวิธีการสัมภาษณ์ สังเกต ถ่ายภาพ บันทึกวิดีโอ และจดบันทึกก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการทดลองใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก เก็บรวบรวมโดยใช้แบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale แบบทดสอบความรู้สึกลึก

การเห็นคุณค่าในตนเองก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่จะส่งผลให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กจากการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการประเมินทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ซึ่งเป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประเมินผลหลังการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็กทุกคน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความแตกต่างจากคะแนนผลสัมฤทธิ์จากแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนของเด็กเร่ร่อน

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบประเมินวัดทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน

ผลการวิจัย

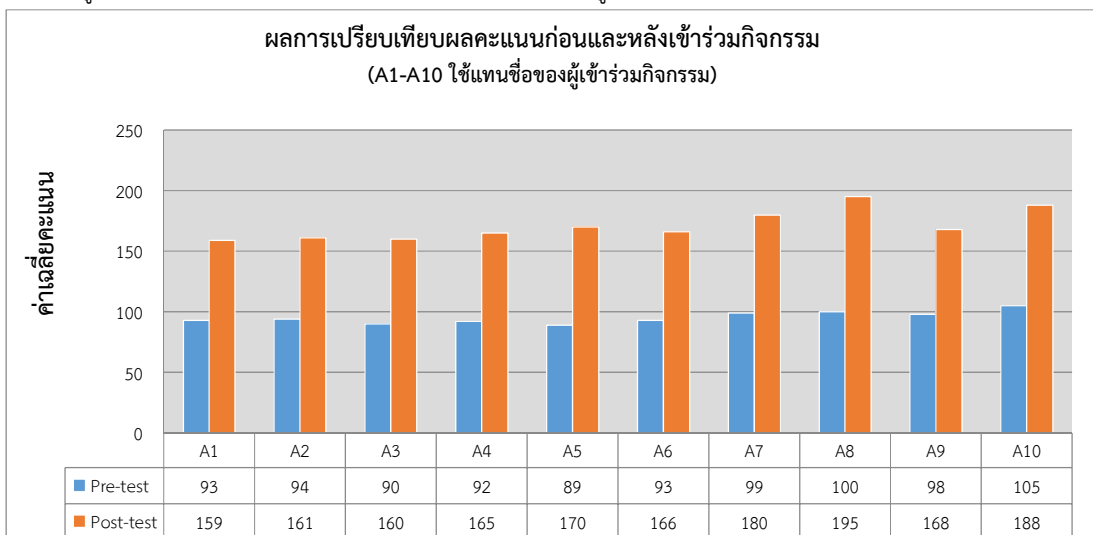
1. ผลการสร้างกิจกรรมละครสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างแบบแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ซึ่งมีการออกแบบและสร้างแบบแผนกิจกรรมโดยใช้รูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ชั้นของกายเอ่ จำนวน 8 กิจกรรม รวมเป็นเวลาทั้งหมด 10 ชั่วโมง 40 นาที จากการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านประเมินรูปแบบกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ผลปรากฏว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ความเหมาะสมและสอดคล้องอยู่ในระดับมาก โดยได้ค่าเฉลี่ย 4.20

2. ผลการทดลองใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ทดลองใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ตามรูปแบบทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ชั้นของกายเอ่ ได้เปรียบเทียบผลค่าคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน เปรียบเทียบระดับคะแนนทั้ง 62 ข้อ จากแบบทดสอบแบบทดสอบ Rubin's Self Esteem Scale แบบวัดความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ตอบแบบทดสอบแต่ละคน และมีช่วงคะแนนตามทฤษฎี (Theoretical Range of Scores) โดยหลังเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ผู้เรียนจำนวน 10 คน มีเกณฑ์คะแนนตั้งแต่ 159-210 คะแนน ถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองในระดับ “สูง”

ตารางที่ 1 แผนภูมิเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยคะแนนของผู้เรียนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์

ที่มา : ตารางโดยพรพรรณ ผิวผาย

ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบวัดทางทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนทุกครั้ง หลังการเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยทางทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเท่ากับ 4.41 ซึ่งอยู่ในระดับ “สูง”

เมื่อเปรียบเทียบค่าสถิติพื้นฐานของค่าคะแนนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อนพบว่าผู้เรียนมีทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมละครสร้างสรรค์ กล่าวได้ว่าเด็กได้พัฒนาทักษะชีวิตตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยเรื่อง กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน ของเด็กเร่ร่อน ศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวข้องกับกิจกรรมละครสร้างสรรค์ กับการเรียนรู้ (ปารีชาติ จิงวิวัฒน์ภรณ์. 2546: 30-42) เวลาที่เด็กๆ เล่นสมมติ พวกเขาได้ก้าวเข้าไปอยู่ในโลกแห่งจินตนาการที่พวกเขาเป็น “ผู้เขียนบท” (เพราะว่าการเล่นสมมตินั้นมักจะใช้การพูดแทนตัวละคร) และพวกเขาก็ยังเป็นผู้กำกับเองอีกด้วย (เพราะว่าเด็กๆ ต้องวางแผนว่าจะเล่นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอะไร จะต้องใช้อะไร และจะเล่นอย่างไร) นี่เป็นวิธีการหนึ่งที่เด็กๆ แสดงพลังแห่งจินตนาการของเด็กๆ และบ่อยครั้งจะเปลี่ยนการเล่นไปสู่อีกประเภทหนึ่ง หรือเปลี่ยนความสนใจไปเรื่อยๆ เนลลี แมคคาสลิน (Nellie McCaslin) กล่าวว่า “ในการแสดงบทบาทสมมตินั้น เด็กสร้างโลกสมมติส่วนตัวขึ้นมาเพื่อที่จะปรับตัวในชีวิตจริงให้ได้ ในโลกแห่งจินตนาการใบนี้ เด็กพยายามจะหาวิธีแก้ไขปัญหายาอย่างที่ว่าตัวเองยังไม่สามารถเข้าใจได้ในชีวิตจริง” ซึ่งในขณะที่แสดงบทบาทสมมติ (Role Play) ในการเล่นของเด็กนั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนมาสู่รูปแบบกิจกรรมที่เด็กสามารถพบเห็นในชีวิตประจำวัน ดังนั้นหากมีคุณครูหรือผู้ใหญ่ที่มีความชำนาญในเรื่องนี้ก็สามารถที่จะออกแบบแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ เพื่อจัดประสบการณ์ในการเล่นสมมติของเด็กให้กลายเป็นประสบการณ์จากการเรียนรู้ด้วยตนเอง ก็นับได้ว่าสามารถช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตัวเอง

โดยผู้วิจัยออกแบบและสร้างเป็นแผนกิจกรรม โดยผ่านทักษะด้านละครสร้างสรรค์ (Creative Drama) ผ่านกระบวนการจัดเตรียมข้อมูลและวางแผนการเล่นให้มีความเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มุ่งประโยชน์ไปที่พัฒนาการของผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นหลัก จึงอาจกล่าวได้ว่า กิจกรรมละครสร้างสรรค์นั้นเป็นการเล่นบทบาทสมมติในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แทนที่จะมีนักแสดง แต่กลับมี “ผู้เข้าร่วมกิจกรรม” (Participants) แทนการมีผู้กำกับการแสดงแต่กลับมี “ผู้นำกิจกรรม” (Leader) (หรือครู) ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการทั้งหมด (ปารีชาติ จิงวิวัฒน์ภรณ์. 2546: 31-32)

เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ พร้อมกับปรับความคิดและทัศนคติต่อการดำเนินชีวิต จึงอาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จากกิจกรรมละครสร้างสรรค์ คือ ละครในการศึกษาที่เน้น “กระบวนการ” ในการจัดกิจกรรมให้มีขั้นตอนที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านต่างๆ ผ่านการเข้าร่วมหรือการฝึกทักษะด้านละคร ทำให้เด็กได้ศึกษาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตน การนำละครไปใช้เพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นนั้นมีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางระบบหรือกระบวนการทางความคิดของผู้คน เกิดการใช้ละครอย่างสร้างสรรค์ เป็นสื่อในการเรียนได้หลากหลายลักษณะ กลายเป็นการเรียนการสอนผ่านกิจกรรมมาเป็นเครื่องมือที่เรียกว่า ละครสร้างสรรค์ (Drama in Education) ซึ่งเหมาะสมที่จะช่วยในการพัฒนาการรับรู้ภายในของเด็ก

2. ผู้วิจัยออกแบบแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์จากการศึกษาทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ 8 ขั้น ของกาเย่ (งุ่น จันทรังษร. 2539: 45) ทฤษฎีของกาเย่ (Gagne) จะให้ความสำคัญในการจัดลำดับขั้นการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้สิ่งเร้า สิ่งแวดล้อมภายนอกกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน ว่ามีการตอบสนองอย่างไร เพื่อที่จะจัดลำดับของการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ถูกต้องทฤษฎีการเรียนรู้ 8 ขั้น ดังนี้

ตารางที่ 2 แบบแผนกิจกรรมละครสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ตามแนวคิดของกาเย่

กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 8 ขั้นของกาเย่	แผนกิจกรรมละคร สร้างสรรค์	พฤติกรรมที่คาดหวัง
การจูงใจ (Motivation)	กิจกรรม “ฮีโร่ในดวงใจ”	ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจากฮีโร่ในดวงใจที่ชื่นชอบ และนำมาเป็นบุคคลตัวอย่างเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตัวเอง
การรับรู้ (Apprehending)	กิจกรรม “จะแนวแน่แก้ไข”	ผู้เรียนได้ทราบถึงเนื้อหาของกิจกรรม โดยจุดประสงค์ของการรับรู้ คือ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในความผิดพลาด และสามารถที่จะหาวิธีแก้ไขในสถานการณ์นั้น จากข้อผิดพลาดที่เห็น
การรู้ (Acquisition)	กิจกรรม “สิ่งที่ฉันชอบ”	ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากภาพ เพื่อบอกถึงความหมายของภาพ พร้อมอธิบายความชอบจากภาพนั้น ซึ่งการรู้ว่าชอบอะไรไม่ชอบอะไรนั้นจะเป็นพื้นฐานของการสร้างการเคารพนับถือในตัวเอง
การจดจำได้ (Retention)	กิจกรรม “สร้างตัวละคร”	ผู้เรียนสามารถนำความรู้หรือสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมที่ 1-3 มาประยุกต์ใช้และปรับใช้ในกิจกรรมที่ 4 ได้ นั่นก็คือการสร้างตัวละครจากการจดจำได้ของเด็ก
การระลึกได้ (Recall)	กิจกรรม “ฝึกคิด นึกย้อน”	ผู้เรียนสามารถอธิบายถึงสิ่งที่ตัวเองจดจำได้จากกิจกรรมที่ 4 โดยการระลึกความทรงจำที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการเล่าสิ่งที่ตัวเองจดจำได้ให้กับเพื่อนๆ ฟัง
การสรุปและนำไปใช้ (Generalization)	กิจกรรม “ตัวฉัน”	ผู้เรียนสามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา นำมาปรับใช้กับตัวเองในส่วนของ การอธิบายถึงตัวเองจากการให้ความสำคัญกับตัวเอง
การปฏิบัติ หรือการแสดง พฤติกรรมที่เรียนรู้ (Performance)	กิจกรรม “ปรับตัว”	ผู้เรียนสามารถบอกความสำคัญและอธิบายถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง จากการประสบการณ์เรียนรู้ที่ผ่านมา หรือ สิ่งที่คาดหวังจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตัวเองในอนาคต
การป้อนกลับ (Feedback)	กิจกรรม “โหลเล่าความสุข กระป๋องทิ้งความทุกข์”	ผู้เรียนสามารถบอกเล่าความสุขและอธิบายถึงความทุกข์ที่อยากจะทิ้งไปได้ เพื่อบรรยายความรู้สึกและเรียนรู้ที่จะรับฟังเรื่องราวความรู้สึกของผู้อื่น พร้อมนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตหรือนำไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้

ที่มา : ตารางโดยพรพรรณ ผิวฉาย

จากการศึกษาในครั้งนี้ มีความสอดคล้องตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551: 10) เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าการใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเองของเด็กเร่ร่อน ได้เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้ความถนัด ความสามารถจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

จากผลการทดลองให้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่าเด็กเข้าใจและรู้จักความชอบ ความถนัดและความสามารถของตนเอง (รู้สิ่งที่ตนเองชื่นชอบรู้ความสามารถที่ตนเองภาคภูมิใจและแสดงความสามารถให้ผู้อื่นรับรู้) ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง พร้อมกับการยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวกเคารพสิทธิของตนเองและผู้เอามาขึ้น

องค์ประกอบที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง รับผิดชอบต่อปัญหา สาเหตุของปัญหาหาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

จากผลการทดลองให้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่าเด็กรู้จักการสังเกต การตั้งคำถามและแสวงหาคำตอบ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเป็นลำดับขั้นตอนได้

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายหลีกเลี่ยง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

จากผลการทดลองให้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่าเด็กรู้จักสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่นปรับอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมระหว่างที่เข้าร่วมกิจกรรม

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง ได้รับความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากผลการทดลองให้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ พบว่าเด็กสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นด้วยการสื่อสารเชิงบวก เคารพกฎกติกาของสังคม สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นที่หลากหลายรวมถึงคนที่มีความเชื่อบนพื้นฐานที่แตกต่างกัน กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตยมีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น และสามารถให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้

จากการทดลองกิจกรรมที่ 8 สิ้นสุดลง คุณครูผู้ดูแลควบคุมศูนย์เด็กก่อสร้างนานาชาติ มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก ได้แสดงความคิดเห็นต่อทำกิจกรรมของเด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดหลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยทางพฤติกรรมในด้านการคิดวิเคราะห์ การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด และการแสดงความคิดเห็นออกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งมีพัฒนาการที่ส่งผลทางด้านทักษะชีวิตที่ดีขึ้นของเด็ก รวมถึงตัวเด็กเองก็ได้เสนอให้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมต่อหลังทำกิจกรรมประเมินผลเสร็จ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนากิจกรรมละคร เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการตระหนักรู้อยู่เสมอ
2. ควรมีการวิจัยซ้ำเกี่ยวกับกิจกรรมละคร พัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเองโดยเลือกกลุ่มทดลองในช่วงเด็กตอนปลายและวัยรุ่นตอนต้น คือช่วงอายุ 9-15 ปี จำนวน 20 คน เพื่อจะได้เห็นผลของกิจกรรมละครได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
3. ควรใช้กิจกรรมละครสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาทักษะชีวิตการตระหนักรู้ในตนเอง ในกลุ่มเด็กเร่ร่อนสังกัดสถานอื่น ๆ หรือตามชุมชนต่างๆ เพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ค้นพบความสามารถของตนเอง อันเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- วรรณรัตน์ รัตนวราจค์. (2557). การใช้ละครสร้างเสริมสุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรรัตน์ ดำรุง. (2550). การละครสำหรับเยาวชน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2546). รายงานผลการวิจัย เรื่องการใช้ละครสร้างสรรค์ ในการพัฒนาผู้เรียน. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด
- ปาริชาติ จีงวิวัฒนาภรณ์. (2547). ละครสร้างสรรค์สำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **แนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต บูรณาการการเรียนการสอน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้**. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
องุ่น จันทร์ขจร. (2539). **สาระสำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: พัฒนาพานิช.